

*Input op consultatiedocument CDFD
'Wft-module Pensioenverzekeringen'*

vanuit KPS-werkgroep Wft-Pensioenen

27 oktober 2010

Inleiding

De Kring van Pensioenspecialisten (KPS) acht professioneel pensioenadvies van groot belang. Daarom heeft binnen KPS een werkgroep zich de afgelopen jaren bezig gehouden met de Wet Financieel Toezicht (Wft) en de laatste tijd in het bijzonder met de nieuw op te zetten Wft-module Pensioenverzekeringen.

De KPS-werkgroep Wft-pensioenen bestaat uit een gemêleerd gezelschap van deskundigen die deelnemer zijn van KPS. Zij zijn onder meer werkzaam als pensioenadviseur, consultant, actuaris en pensioenjurist of werkzaam bij een pensioenverzekeraar. Deelnemers van de werkgroep die hebben bijgedragen aan deze notitie zijn:

- Jack Borremans
- Eric Bot
- Herman Deijk
- Helen Heijbroek (voorzitter)
- Luuk Lennaerts
- Bob Neijenhuis
- Ton Roebroek
- Wim Schreuder
- Alex Struik

Verantwoording van deze notitie

Deze notitie vormt het resultaat van de discussies die in de werkgroep 'Wft-Pensioenen' zijn gevoerd. De conclusies en aanbevelingen worden gedragen door de leden van de werkgroep. Het bestuur van KPS heeft kennis genomen van deze notitie, kan zich vinden in de aanpak van de werkgroep en onderschrijft het belang van het verbeteren van de advisering van verzekerde pensioenregelingen.

Samenhang Wet op het Financieel Toezicht, Leidraad Pensioenadvisering, Pensioenwet en de eindtermen

Alvorens in te gaan op de specifieke vragen wijst de werkgroep het college erop dat in de praktijk frictie wordt ervaren tussen doel en strekking van de Wft en de invulling van het toezicht door de AFM.

De doelstelling van de Wet op het Financieel Toezicht is het bieden van bescherming aan consumenten. De werkgever/onderneming is de ontvanger van het advies en in onze visie niet te vergelijken met een consument. Een onderneming kan immers financiële verplichtingen aangaan die in aard en omvang zelfs groter zijn dan een pensioenverzekering. Artikel 6 van de Pensioenwet stelt bovendien dat de Wet op het Financieel Toezicht niet van toepassing is op de verhouding tussen een verzekeraar en een aanspraak- of pensioengerechtigde. De invoering van een Wft-module pensioenverzekeringen kan strijdig zijn met deze bepaling.

Het lijkt ons zinvol dat de begrippen **adviseren** en **bemiddelen** in de zin van de Wet op het Financieel Toezicht duidelijk(er) worden gedefinieerd en duidelijker worden afgebakend ten opzichte van elkaar, te meer daar uw college in het consultatiedocument tevens een definitie hanteert voor 'pensioenadviseur'.

De AFM leidraad pensioenadvisering is volgens de werkgroep voor het grootste deel een beschrijving van de specifieke aspecten die van belang zijn bij de totstandkoming van de *pensioenovereenkomst* als bedoeld in de Pensioenwet. De AFM-leidraad ziet niet of niet voldoende toe op de specifieke aspecten die van belang zijn bij de totstandkoming van het daadwerkelijke financiële product. Het verzekeringsproduct dient uitvoering te geven aan de pensioenovereenkomst die in het arbeidsvoorwaardenproces is overeengekomen. Afgaande op de Wft leidt dat ertoe dat vooral in het wettelijk adviestraject aandacht moet worden besteed aan het in het daadwerkelijke productadvies betrekken van de diversiteit en complexiteit van productvariaties. Onder het daadwerkelijke productadvies wordt in dit geval verstaan: het doen van een aanbeveling omtrent een concreet financieel product. Als voorbeeld geven wij de complexiteit van de verschillende winstdelingssystemen die door aanbieders van (collectieve) pensioenproducten worden gevoerd.

De uitvoeringsovereenkomst is volgens de Pensioenwet de uitvoering van de pensioenovereenkomst. Omdat de AFM de advisering omtrent de pensioenovereenkomst centraal stelt (en niet de advisering van de uitvoeringsovereenkomst) kan de AFM niets anders concluderen dan dat wanneer het advies aan de cliënt met betrekking tot de pensioenovereenkomst niet goed is, het advies aan de cliënt over de uitvoeringsovereenkomst om die reden ook niet goed kan zijn, terwijl dat advies over de uitvoeringsovereenkomst op zich genomen wel goed kan zijn. Volgens de werkgroep zou het gedragstoezicht volgens de Wft zich tot de uitvoeringsovereenkomst moeten beperken, omdat er dan pas sprake is van het doen van een aanbeveling omtrent een concreet financieel product.

Samenhang Wet op het Financieel Toezicht, Leidraad Pensioenadvisering, Pensioenwet en de eindtermen

De AFM hanteert vier fases in het totale adviesproces, waarin zowel advisering als bemiddelingswerkzaamheden in de zin van de Wft een plaats zouden moeten krijgen. Om een duidelijker onderscheid aan te brengen in naar wat volgens de werkgroep de interpretatie van de Wft-definitie 'advisering' en 'bemiddeling' is, voegen we de fase 'bemiddeling' expliciet toe. Dit sluit naar onze visie beter aan op hetgeen in de parlementaire behandeling over dit onderwerp is gesteld door de Minister. Voor een overzicht van de betreffende passages uit de parlementaire behandeling verwijst de werkgroep graag naar de bijlage. De fases luiden als volgt:

1. Kennismaking (voorheen inventariseren)
2. Beeldvorming (voorheen analyseren)
3. Oplossing (voorheen adviseren)
4. Bemiddeling (toegevoegd)
5. Nazorg

Fases 1 tot en met 3 zijn fases in het adviesproces die betrekking hebben op 'advisering'. Fase 4 betreft sec de werkzaamheden die als bemiddeling kunnen worden beschouwd. Fase 5 is een fase die in het domein van pensioenen zeer belangrijk is omdat de werkzaamheden in die fase betrekking kunnen hebben op zowel 'advisering' als op 'bemiddeling'. Ook voor deze fase pleit de werkgroep voor een duidelijke definiëring van advies- en bemiddelingsactiviteiten.

Een concreet voorbeeld ter verduidelijking uit Leidraad 7 van de AFM:

“Begeleiding totstandkoming uitvoeringsovereenkomst en pensioenreglement

Indien de werkgever het advies volgt, vraagt u de pensioenuitvoerder het pensioenreglement en de uitvoeringsovereenkomst op te stellen. U dient beide te controleren aan de hand van de uitgebrachte offertes, de nadien eventueel overeengekomen afspraken met de verzekeraar en de wet- en regelgeving die op dat moment geldt.”

Deze werkzaamheden zijn in de genoemde fases te beschouwen als werkzaamheden die in de fase 'nazorg' vallen. Is hier nu sprake van adviseringswerkzaamheden of van bemiddelingswerkzaamheden?

Samenvattend

De werkgroep pleit voor een duidelijkere definiëring en afbakening van de begrippen 'advisering' en 'bemiddeling'. Door de specifieke werkzaamheden die inherent zijn aan het domein pensioenen te categoriseren aan de hand van de vijf genoemde stappen, wordt meer duidelijkheid verkregen omtrent de reikwijdte van de Wet op het Financieel Toezicht. Hiermee kan in ieder geval de leidraad pensioenadvisering worden verrijkt. Alternatief kan zijn om dit mee te nemen in een wijziging van de Wft of lagere regelgeving bij de invoering van de Wft-pensioenmodule. Bovendien helpt het uw college om op die wijze tot een goede definiëring van de eindtermen te komen. Tegelijkertijd zal het de professionals die adviesdiensten leveren en onder de vrijstellingsregeling vallen, zoals accountants, belastingadviseurs, actuarissen, juristen e.d., meer handvatten geven in hoeverre hun werkzaamheden binnen of buiten de in de Wft opgenomen vrijstellingsregeling vallen¹.

¹ De vrijstellingsregeling spreekt overigens over incidentele advieswerkzaamheden aan *consumenten*. Werkgevers vallen volgens de Wft-definitie van consumenten hier niet onder.

Reactie vanuit de werkgroep op de door het college gestelde vragen

1. Bent u het eens met de uitgangspunten van de Wft-module Pensioenverzekeringen?

Ja, wij vinden het een goed initiatief dat er werk wordt gemaakt om deze beroepsgroep verder te professionaliseren. Er bestaan echter nog wel enkele onduidelijkheden inzake de reikwijdte en de gehanteerde begrippen. Hieronder noemen wij een aantal belangrijke punten;

- 1) In uw definitie van 'pensioenadviseur' staat dat een adviseur kan adviseren en bemiddelen. Betekent dit dat om werkzaam te kunnen blijven er dus altijd een bemiddelingsvergunning noodzakelijk is?
- 2) Het consultatiedocument gaat uit van de pensioentoezegging door de werkgever. Dit lijkt eenzijdig geformuleerd daar de Pensioenwet uitgaat van een **pensioenovereenkomst** tussen werkgever en werknemer. Het advies aan de werknemer wordt in de definitieomschrijving niet expliciet genoemd. Betekent dit dat dit advies onder de reikwijdte valt van Wft-Leven? Dit lijkt onwenselijk gezien het feit dat de werknemer in het verlengde van de werkgever ligt. Hierbij wijzen wij ook op het risico dat de werkgever loopt bij bijv. een verkeerd advies inzake een individuele waardeoverdracht van een werknemer.
- 3) Het onderscheid tussen 2^e en 3^e pijler advisering is in de praktijk niet zo duidelijk te maken zoals nu in het consultatiedocument staat verwoord. Denk hierbij aan bijvoorbeeld het advies rondom de ZZP'er (vrijwillige opname of tijdelijke voortzetting in bedrijfstakpensioenfonds dan wel de pensioenoplossing in 3^e pijler) of het feit dat een goed advies aan de particulier/ werknemer niet mogelijk is zonder kennis van zijn (tweede pijler) pensioensituatie. Wat doen we bovendien met de groep niet-werkgevers, dus consumenten, aan wie tweede pijler pensioenen kunnen worden geadviseerd, zoals de houders van voormalige C-polissen en pensioengerechtigden/verzekerden die bij expiratie een (nieuwe) pensioenverzekering moeten afsluiten?
- 4) De Wft beperkt zich tot pensioenverzekeringen en ziet niet toe op het advies over pensioenfondsen. In de praktijk komt het regelmatig voor dat bij de advisering aan een werkgever ook een advies wordt gevraagd over het mogelijk verplicht dan wel vrijwillig aansluiten bij een bedrijfstakpensioenfonds. Het zou wenselijk zijn dat deze kennis en vaardigheden ook worden opgenomen in de module. De beperking tot pensioenverzekeringen impliceert dat de pensioenadviseur niet deskundig wordt geacht op het terrein van de ondernemings-, bedrijfs- of beroepspensioenfondsen, PPI en/of API.
- 5) De DGA neemt in pensioenland een bijzondere positie in. Alleen de advisering ten aanzien van het verzekeren van (een deel van) het pensioen valt zoals voorgesteld onder de Wft-module Pensioenverzekeringen en niet de advisering inzake pensioen in eigen beheer. Het is de vraag of dit een wenselijke situatie is. Gezien de bijzondere positie van de DGA en het feit dat advisering aan de DGA en werkgevers vaak door verschillende personen, zowel binnen dezelfde adviesorganisatie of daarbuiten, wordt gedaan is een verduidelijking van de vrijstellingsregeling noodzakelijk. Zie ook de opmerking in punt 6 hierna.

Reactie vanuit de werkgroep op de door het college gestelde vragen

- 6) In de definitie van Wft-gediplomeerd adviseur staat het begrip 'zelfstandig'. Dit impliceert de creatie van het schaap met de vijf poten en kan de kwaliteit van de Wft-gediplomeerd pensioenadviseur uithollen. Het is heden ten dage een uitdaging op elk genoemd terrein even specialistisch te zijn. Het zou ook voldoende moeten zijn als de pensioenadviseur aangeeft de diverse specialismen te hebben geraadpleegd en het verslag van hun bevindingen toe te voegen aan het dossier. Analoog aan de werkwijze van de accountancy.
- 7) Voortbordurend op de hierboven genoemde punten 4 en 5. De Wft kent immers een vrijstellingsregeling die juist in het complexe domein van de advisering rondom pensioenregelingen een materieel belang heeft. Juist op het terrein van de advisering van secundaire (onderdelen van de) pensioenovereenkomst en/of de (onderdelen van de) uitvoeringsovereenkomst is er gespecialiseerde dienstverlening die zich beroept op de vrijstellingsregeling.
- 8) In de definitie van Wft-gediplomeerd adviseur is ook het begrip 'onafhankelijk' opgenomen. Wat wordt met dit begrip bedoeld? Wordt hiermee verwezen naar de relatie met provisie of de (financiële) relatie met één of enkele aanbieders?

2. Zijn de eindtermen juist en volledig geformuleerd, zodanig dat er sprake is van een toereikend deskundigheidsniveau van tweede-pijler pensioenadviseurs?

De eindtermen zijn erop gericht om ook goed invulling te kunnen geven aan risicomanagement. De pensioenadviseur moet kennis hebben van de hoofdlijnen van risicomanagement en in staat zijn om aan de hand van een risicomodel over de risico's van een onderneming te adviseren. Doel is o.a. de risico's tot een voor de organisatie acceptabel risiconiveau in te vullen. Hiermee wordt ons inziens met name bedoeld op risicobeheersing dan wel risicoverkleining. De keerzijde daarvan is dat er dan ook sprake kan zijn van opportunity loss. Risico en rendement gaan immers hand in hand. Komt dit voldoende tot uitdrukking bij het behandelen van dit onderwerp?

Het is aan te bevelen de termen **minder ruim te definiëren** en **meer te specificeren**. De termen zijn, zoals ze nu staan geformuleerd, voor meerdere uitleg vatbaar. Ten aanzien van de eindtermen 'kennis' is niet duidelijk omschreven wat bijvoorbeeld verstaan wordt onder 'relevante wetgeving' of 'grondige kennis van pensioenverzekeringen'. Door de begrippen verder uit te werken zullen deze veel duidelijker worden en is het makkelijker aan te geven of de relevante kennis juist is omschreven. Achtereenvolgens zullen we de verschillende eindtermen de revue laten passeren.

Reactie vanuit de werkgroep op de door het college gestelde vragen

4.3. Eindtermen Kennis (blz. 19 consultatie)

Wat wordt verstaan onder **toegepaste kennis**? Dit begrip komt niet terug in de referentie-omschrijving uit het EKK of NLKK. Hierin wordt wel gesproken over gevorderde, theoretische en praktische kennis. Alleen het beheersen van kennis is niet voldoende. De pensioenadviseur moet in staat zijn de kennis toe te passen. De vraag die het bij de werkgroep oproept is “Wanneer is de adviseur geslaagd in het toepassen van zijn kennis?”

Verder valt op dat kennis inzake beleggingen niet is opgenomen. Voor de tweede-pijler pensioenadvisering met betrekking tot beleggingen is een andere kennis vereist dan ten aanzien van derde-pijler advisering. Denk hierbij alleen aan de verschillende winstdelingsystemen, Life Cycle Beleggen en kennis inzake inhoudingen op het rendement zoals de TER (Total Expense Ratio) en overige beheervergoedingen. Deze kennis is met name noodzakelijk om offertes goed te kunnen vergelijken.

4.4. Eindtermen Vaardigheden (blz. 20 e.v. consultatie)

Het is goed om onderscheid te maken tussen **algemene** vaardigheden en de vaardigheden die **specifiek** betrekking hebben op pensioenadvisering.

Met betrekking tot de punten a, b, d en e zou men ervan uit moeten kunnen gaan dat deze algemene vaardigheden behoren bij het voorgestelde beoogde HBO-niveau. Dit dient ons inziens niet specifiek getoetst te worden.

Daarnaast valt op dat in de verschillende gedachtestreepjes op blz. 20 de onder c. genoemde vaardigheden verschillende handelingen in verschillende stadia van het proces betreffen. Dit betekent dat dit in de uitvoering een enorm verschil in consequenties en deskundigheid tot gevolg kan hebben.

T.a.v. het eerste gedachtestreepje: dit is een conditio sine qua non voor het geven van een goed advies. Echter uit de praktijk blijkt dat het vaak lastig is om offertes goed te vergelijken. De uitgangspunten die verzekeraars hanteren bij het uitbrengen van een offerte zijn doorgaans verschillend en slechts op het eerste gezicht vergelijkbaar. De pensioenadviseur dient in dat geval de offertes vrijwel zelfstandig te kunnen narekenen om een goed advies te kunnen geven. Dit lijkt ons inziens een stap te ver, hiermee bestrijkt het advies het WO-niveau van een actuaris. De pensioenadviseur zou deze werkzaamheden moeten inhuren. De werkgroep pleit daarom voor het verder uitwerken van de onderdelen waarop een offerte moet worden vergeleken.

T.a.v. het tweede gedachtestreepje: om een collectieve waarde-overdracht te kunnen beoordelen lijkt het zelfstandig narekenen van de offerte een randvoorwaarde. Dit is een vaardigheid op WO-niveau in dit geval van een actuaris. Deze vaardigheid zou de pensioenadviseur moeten inhuren.

T.a.v. het derde gedachtestreepje: een gesepareerd beleggingsdepot is meer dan alleen een winstdelingsstelsel, het is een uitvoeringsvariant op een verzekering waarbij ook winstdelingsaspecten een rol spelen. Wellicht is het een idee om niet alleen het gesepareerde depot te noemen, maar alle mogelijke varianten ten aanzien van de productfeature ‘winstdeling’.

Reactie vanuit de werkgroep op de door het college gestelde vragen

T.a.v. het vierde gedachtestreepje: dit is een wezenlijk ander onderdeel van het spectrum. De in de eerste drie gedachtestreepjes genoemde vaardigheden zijn ook hier van toepassing. Dit geldt ook voor het vijfde gedachtestreepje. Kennis over bedrijfstakpensioenfondsen is hierbij nodig.

T.a.v. het zesde gedachtestreepje: het is van belang dat er een invulling wordt gegeven aan het begrip 'beheren'. In de leidraad stelt het AFM dat de pensioenadviseur afspraken maakt met de klant over het beheer in de nazorgfase. De afspraak kan dus ook zijn dat de pensioenadviseur niets doet. In dat geval is deze vaardigheid niet nodig.

T.a.v. het achtste gedachtestreepje: dit is een alles omvattende vaardigheid, waarvan de overige genoemde vaardigheden onderdeel uitmaken.

T.a.v. het negende gedachtestreepje: zoals het nu is geformuleerd is deze vaardigheid alleen van toepassing voor de DGA die zijn pensioen verzekert.

T.a.v. het tiende gedachtestreepje: wat wordt hiermee precies bedoeld? Het lijkt erop dat ook productfeatures van bepaalde type uitvoeringsovereenkomsten hieronder vallen.

T.a.v. het elfde gedachtestreepje: welke wetgeving wordt hiermee precies bedoeld?

Het twaalfde en dertiende gedachtestreepje liggen in elkaars verlengde en worden in de praktijk vaak gelijktijdig opgepakt.

h: wat is het verschil met het achtste gedachtestreepje onder punt 4.4.c?

4.5. Eindtermen Competenties (blz. 22 e.v. consultatie)

De omschrijving hierna geeft nog onvoldoende c.q. weinig houvast voor het objectief examineren van deze competenties. Wanneer wordt er voldaan aan deze kwalificatie? Grote subjectiviteit ten aanzien van het examineren ligt op de loer.

4.6. Eindtermen Professioneel en integer gedrag (blz. 24 e.v. consultatie)

In deze Wft-module worden de termen **professioneel en integer gedrag** geïntroduceerd. Luisterend naar de sector wordt hiermee invulling gegeven aan de onderwerpen integriteit en ethiek. Dit is ons inziens een juiste ontwikkeling. De vraag die zich aandient is waarom dit alleen wordt geïntroduceerd bij de Wft-module Pensioenverzekeringen en niet van toepassing zou moeten zijn op alle Wft-modules?

Tenslotte merken wij op dat uit een onderzoek van de AFM onder andere is gebleken dat met name **de dossiervorming** te wensen overlaat. In hoeverre is hier bij het opstellen van de eindtermen rekening mee gehouden? In het consultatiedocument wordt hier niet naar verwezen.

Reactie vanuit de werkgroep op de door het college gestelde vragen

3. Voorziet u problemen bij de implementatie van de pensioenmodule? Zo ja welke problemen voorziet u en kan dit naar uw mening voorkomen dan wel opgelost worden?

De tijd (overgangstermijn van een jaar) lijkt erg kort zowel voor opleidingsinstanties als voor de adviseurs. Omdat het CDFC heeft geconcludeerd dat er geen diploma is dat alle eindtermen van de nieuwe pensioenmodule bevat, zullen veel praktiserende pensioenadviseurs gebruik gaan maken van de EVC-procedure. In dit consultatiedocument is de inhoud en de duur van de EVC-procedure niet nader omschreven. Deze procedure zal snel verder uitgewerkt moeten worden inclusief de impactanalyse.

Tot slot

De redelijk handelend en redelijk vakbekwaam pensioenadviseur levert toegevoegde waarde aan de cliënt, maar is tegelijkertijd geen contractspartij in de pensioen- of uitvoeringsovereenkomst tussen werkgever en werknemer respectievelijk werkgever en aanbieder. In zekere zin is de pensioenadviseur afhankelijk van de (budgettaire) ruimte die hem door deze partijen wordt gegeven om die toegevoegde waarde te leveren. De creatie van een verhoudingsgewijs kleinere hooggekwalificeerde beroepsgroep van pensioenadviseurs kan een kwaliteitsimpuls opleveren voor de hele keten.

* * * * *

Bijlage:

Relevante passages uit de parlementaire behandeling in het kader van de totstandkoming van de Wet op het Financieel Toezicht.

Nota naar aanleiding van het verslag nummer 9, 24 augustus 2004 (29 507 Wet Financiële Dienstverlening)

Voorts vroegen de leden van de SP-fractie naar het verschil tussen bemiddelen en adviseren. De werkzaamheden van een bemiddelaar zijn gericht op het tot stand brengen van een overeenkomst tussen een aanbieder en een consument, zonder dat hij zelf contractuele wederpartij wordt bij die overeenkomst. Zijn werkzaamheden kunnen zich uitstrekken van het verzamelen van gegevens over de consument ten behoeve van de te sluiten overeenkomst en het verstrekken van die gegevens aan de aanbieder die de overeenkomst uiteindelijk zal aangaan met de consument, tot het in concept opstellen van de overeenkomst tussen de consument en de aanbieder en het zorgdragen voor de ondertekening van de overeenkomst door deze twee partijen.

Bij advies zal de consument zelf meer initiatief moeten nemen. Nadat een adviseur aan een consument een bepaald financieel product van een bepaalde financiële dienstverlener heeft aanbevolen, zitten zijn werkzaamheden als adviseur er op. De adviseur maakt in zijn advies melding van de financiële dienstverlener waar de consument terecht kan voor het aanbevolen financiële product en in die zin zijn zijn werkzaamheden beperkt tot het leggen van contact tussen de consument en de aanbieder. Vervolgens is het aan de consument zelf om de financiële dienstverlener te benaderen en het aanbevolen product al dan niet aan te schaffen. In tegenstelling tot de bemiddelaar strekken de werkzaamheden van de adviseur zich niet uit tot het ondersteunen van de aanbieder bij het tot stand brengen van de uiteindelijke overeenkomst inzake het financiële product.

De leden van de VVD-fractie vroegen waarom het begrip «tussenpersoon» in de definitie van «bemiddelen» niet is gedefinieerd terwijl het wel relevant is.

Het begrip tussenpersoon is opgenomen in de definitie van «bemiddelen» (en komt verder niet voor in de wettekst zelf) om tot uitdrukking te brengen dat degene die bemiddelt geen contractuele wederpartij wordt bij de overeenkomst die door zijn werkzaamheden totstandkomt tussen een aanbieder en een consument. Dit in tegenstelling tot de aanbieder van financiële producten. Een en ander is nader toegelicht in de toelichting op de definitie van «bemiddelen». In het licht van het voorgaande heeft het opnemen van een afzonderlijke definitie van «tussenpersoon» geen toegevoegde waarde.